

POPIS PAMÁTNÍKŮ PROTIFAŠISTICKÉHO ODBOJE NA ROKYCANSKU SEZNAM POPRAVENÝCH A UMUČENÝCH Z ROKYCAN V DOBĚ NACISTICKÉ OKUPACE

Seznam více jak 500 obětí nacistické okupace z obcí rokycanského okresu
bude publikován dodatečně

(Převzato z knihy P. Cironise, Na demarkační čáře, vyd. FUTURA 2005)

Úvod

Již více jak třicet let prováděl Svaz bojovníků za svobodu a Státní okresní archiv v Rokycanech shromažďování historických pramenů k obětem první a druhé světové války na Rokycansku.

Díky velkému úsilí zejména členů SBS okresu Rokycany byla vytvořena značně bohatá sbírka dokumentů, vztahující se k obětem nacistické okupace z okresu, která čítá více jak tisíc svazků. První pokus o ucelené zpracování této problematiky učinil v r. 1979 ředitel archivu prom. hist. Petros Cironis, který zpracoval publikaci „*Rokycansko bojující*“ (Popis památných míst dělnického hnutí, KSČ a protifašistického odboje. Oběti fašistické okupace). V dalším období údaje byly obsažené v této brožurě upřesňovány a doplňovány, takže bylo nutné zejména seznam obětí vydat znovu. Stalo se tak v r. 1988 publikací pod názvem „*Rokycansko v boji proti fašistickým okupantům 1939-1945*“, jejíž autorem je vedoucí Historicko dokumentační skupiny SBS Milouš Dobromysl. Tento titul byl po upřesnění vydán v roce 1995 opět pod stejným názvem.

Popudem k jeho novému zpracování bylo odhalení památníku obětem nacistické zvůle z Rokycan, dne 7.5.2000. Rokycany byly dosud snad jediným místem v okrese, kde památník obětem fašistické okupace nebyl. Před nádražím stál jen památník obětem fašismu z celého okresu. Díky obětavé práci Svazu bojovníků za svobodu a díky velkému pochopení Okresního úřadu Rokycany a města Rokycan, které přispěly i finančně na realizaci památníku a samozřejmě za velmi aktivního podílu státního okresního archivu, byl tento dluh vůči občanům z Rokycan, kteří byli umučeni a popraveni, a kteří padli na frontách protifašistické koalice nebo se stali oběťmi bombardování, dokončen a odhalen dne 7. května 2000. Současně byla k této příležitosti zpracována i tato publikace, jejíž obsah je zaměřen zejména na Rokycany publikováním jmenného seznamu všech rokycanských občanů, kteří v době fašistické okupace zahynuli. Současně s tím se kolektiv autorů zaměřil také na zveřejnění doplněného soupisu a popisu všech památníků a pomníků z I. a II. světové války, které jsou rozsety po celém okrese.

ROKYCANY

Památník obětem fašismu na náměstí 5. května, park u nádražní budovy v Rokycanech.

Památník postaven na frekventované ulici v krásném parku. Na horní části památníku byla trnová koruna, nápis: „*Obětem fašismu okres Rokycany 1939 – 1945*“

Památník byl odhalen 25. září 1955 v „Týdnu mezinárodního boje proti fašismu“ na paměť 142 popravených a umučených hrdinů rokycanského okresu. Památník navrhl a zhotovil akademický sochař Václav Koukolíček z Rokycan.

Dne 7.5.2000 byl odhalen rekonstruovaný pomník se jmény 142 obětí nacistické okupace města Rokycan. Projekt zpracoval ing. architekt Vladimír Štrunc.

Čestní občané Rokycan in memoriam

V roce 1965 u příležitosti 20. výročí osvobození Československa od fašistických okupantů bylo městem Rokycany uděleno 16 občanům, kteří byli nacisty popraveni, umučeni nebo zemřeli v koncentračních táborech či se výrazně podíleli v ilegálním boji za osvobození, čestné občanství:¹ Patřili k nim:

- 1) Bystřický Václav - vězněn v Buchenwaldu
- 2) Černý František - popraven nacisty

¹ Kronika Rokycan X, 176

- 3) Černý Josef umučen v Buchenwaldu
- 4) Gottlieb Václav - popraven nacisty
- 5) Hejrovský Rudolf - 1939-1945 starosta Rokycan, první předseda Revolučního národního výboru v Rokycanech
- 6) Horák Bohuslav, PhDr. umučen v Osvětimi
- 7) Kotýza František - zemřel na následky věznění v r. 1944
- 8) Kozler Alois - umučen v Buchenwaldu
- 9) Markup Karel - umučen v Buchenwaldu
- 10) Nový Václav - umučen ve Flossenburgu
- 11) Racesberger František - popraven nacisty v Drážďanech
- 12) Slabý Josef - popraven nacisty v Drážďanech
- 13) Šmolík Matěj - umučen v Terezíně
- 14) Tomášek Josef - popraven nacisty
- 15) Urban Josef - popraven nacisty
- 16) Valenta Alois - vězněn v Buchenwaldu

Jmenný seznam obětí fašistické okupace z Rokycan u památníku obětí, znovu odhaleného dne 7. května 2000

První deska

Anděl Josef, nar. 15.3.1903, úředník, zatčen 1.9.1942, podpora rodin vězněných - domácí odboj (umučen), + Osvětim 5.3.1943;

Benda Klement, nar. 19.1.1896, úředník, zatčen 27.4.1943, odboj KSČ, + Buchenwald 14.3.1945;

Brill Emanuel, nar. 17.12.1903, zatčen 17.1.1942, + RAS

Celunda Vilém, nar. 25.5.1906, dělník, zahynul při náletu na Berlín 30.3.1943;

Černá Marie, nar. 5.9.1897, dělnice, zatčena 28.4.1943, odboj KSČ, + Ravensbrück 10.4.1945;

Černovský František, nar. 9.11.1890, hostinský, zatčen 28.4.1943, RNV, + Buchenwald 1944;

Černý František, nar. 11.10.1894, dělník, zatčen 16.3.1939, propuštěn a zatčen 5.9.1940 odboj KSČ, + popraven 20.6.1943 Berlín;

Černý Josef, nar. 2.10.1886, úředník, zatčen 24.4.1943, odboj KSČ, + Buchenwald 1944;

Červený Karel, nar. 18.6.186, živnostník, zatčen 2.7.1942, domácí odboj, + Flossenburg 12.10.1942;

Čihák Josef, nar. 29.10.1891, zatčen 24.3.1940, KSČ, + Buchenwald 1941;

Dobromysl Eduard, nar. 28.5.1897, úředník, zatčen 23.6.1942. odboj. skupina ETA, + popraven 12.4.1943 Pankrác;

Dračková Alžběta, nar. 20.3.1893, zatčena v dubnu 1943, KSČ, + Ravensbrück 15.12.1943;

Drchal Václav, nar. 5.9.1923, dělník, zatčen 14.4.1943, KSČ, + Berlín 24.12.1943;

Eben Mořic, nar. 25.9.1892, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Ebsteinová Marta, nar. 10.3.1913, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Fantl Arnošt, nar. 1891, zatčen 1941, + 1942 RAS;

Fantl Jiří, nar. 22.9.1919, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Fantlová Elsa, nar. 10.12.1892, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Fantlová Lidie, nar. 28.5.1926, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Fischerová Klára, nar. 31.8.1865, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Freiman František, nar. 24.1.1892, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Friedmanová Marie, nar. 21.10.1892, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Friedmanová Zdenka, nar. 1.8.1921, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Gärtner Arnošt, narozen ?, + RAS, zatčen v lednu 1942;²

Gärtner Josef, nar. 24.1.1897, zatčen v lednu 1942, + RAS;

Gärtnerová Hela ?, zatčena I. 1942, + RAS;

² U jmen s otazníky nebylo možné některé údaje zjistit např. datum narození, zatčení či úmrtí.

Gottlieb Emanuel, nar. 15.9.1884, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Gottlieb Václav, nar. 28.9.1883, zatčen 14.4.1943, KSČ a RNV, + popraven 14.2.1944 Drážďany;

Gottliebová Elsa, nar. 18.5.1888, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Gottliebová Elsa, nar. 4.5.1924, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Gottliebová Marie, nar. 11.7.1890, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Guta František, nar. 15.2.1902, zatčen 24.1.1942, + RAS;

Guth Josef, nar. 1897, zatčen 1.9.1939, rukojmí RAS, + Polsko 1944;

Druhá deska

Guthová Berta, nar. 19.11.1872, zatčena 24.1.1942, + RAS;

Havel František, nar. 3.11.1893, úředník, zatčen 5.2.1943 odboj poštovních zaměstnanců, + Drážďany 7.2.1943;

Horák Bohuslav PhDr., nar. 14.10.1877, ředitel rokycanského gymnázia, zatčen 8.10.1941, odbojová skupina „Jindra“, + Osvětim 10.2.1942;

Jílek Antonín, nar. 25.1.1924, student, zatčen 23.9.1941, DO, + Bayreuth 22.9.1942;

Kalaš Oldřich, nar. 27.5.1912, dělník, zatčen 27.1.1942, DO - rozšiřování letáků, + popraven v Praze 31.5.1942;

Kánia František, nar. 29.5.1912, kuchař, zatčen 22.7.1943, DO, rozšiřování letáků, + Bayreuth 5.3.1944;

Kašák František, nar. 9.3.1911, dělník, zatčen 6.11.1944, KSČ, + Terezín 29.4.1945;

Kašák Jindřich, dělník, + padl na barikádách v Praze květnu 1945;

Katz Rudolf JUDr., advokát, + před zatčením Rokycany, RAS;

Katz Vilém, + před transportem sebevražda, RAS;

Katzová Gabriela, + před zatčením, RAS;

Klappholz Alexandr, nar. 28.9.1903, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Klappholz Pavel, školák, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Klappholzová Anna, nar. 16.1.1911, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Klauber Josef JUDr., nar. 21.1.1906, právník, + 26.10.1942, RAS;

Klauberová Felicie, nar. 3.2.1922, + 26.10.1942, RAS;

Klauberová Julie, nar. 6.12.1870, + 26.10.1942, RAS;

Kohn Ludvík, nar. 23.9.1879, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Kohnová Anna, nar. 3.4.1924, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Kohnerová Františka, nar. 25.7.1883, zatčena 17.1.1942;

Kosnar Václav, nar. 5.9.1885, dělník, zatčen 15.11.1944, DO, + 5.5.1945, Terezín;

Kotyza František, nar. 22.3.1890, živnostník, zatčen 15.3.1939 a znovu 7.11.1941, odboj KSČ, + 6.2.1944 v Rokycanech na následky věznění;

Kozler Alois, nar. 21.5.1897, dělník, zatčen 23.3.1943, KSČ, + Buchenwald 24.8.1944;

Kreidl Rudolf, nar. 17.4.1904, truhlář, zatčen 13.12.1941, rozšiřování ilegálního tisku, + Rottenburg am M. 20.5.1942;

Kryč Josef, nar. 12.2.1921, dělník, zatčen 17.3.1943, DO polit. angaž., + Flossenburg 2.4.1944;

Kříž Emilian, nar. 25.7.1912, úředník, zatčen 27.4.1943 KSČ, + Buchenwald - červen 1945;

Kusý Bohumír, nar. 10.11.1872, + RAS; další údaje nebyly zjištěny;

Kusý František, nar. 23.8.1897, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Kusá Albína, nar. 2.11.1872, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Kvídera František, nar. 6.1.1907, dělník, zatčen 15.9.1944, rozšiřování ilegálního tisku, + Terezín 2.3.1945;

Kyncl Miroslav, nar. 13.8.1902, dělník, zatčen 24.3.1943, KSČ, Buchenwald, + v Rokycanech 3.7.1945 na následky věznění;

Lederová Růžena, nar. 29.1.1900, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Levitus Emanuel, nar. 13.12.1874, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Levitusová Berta, nar. 13.5.1877, zatčena 17.1.1942, + 28.4.1942 RAS;

Löblová Julie, nar. 1870, zatčena 24.1.1942, + RAS;

Třetí deska

Löwy Arnošt, nar. 3.6.1919, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Löwy Julius, nar. 7.7.1882, zatčen 24.1.1942, + RAS;

Löwy Leo, nar. 5.12.1923, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Löwy Vilém, nar. 11.3.1911, zatčen 17.1.1942, + RAS;

Löwyová Anna, nar. 23.9.1849, zatčena 17.1.1942, + RAS;

Mandelíček Karel, nar. 12.2.1920, dělník, zatčen 19.12.1942, odboj. skupina ŠKODA, sabotáže, + Osvětim 25.2.1943;

Mareška František, nar. 2.12.1911, dělník, zatčen 24.5.1942, ukrývání parašutistů, popraven v Lobzích 28.5.1942;

Marešková Josefina, nar. 10.2.1914, zatčena 24.5.1942, ukrývání parašutistů, popravena 28.5.1942;

Markup Karel, nar. 10.3.1877, dělník, zatčen 28.4.1943, KSČ, KTB 11.5.1944;

Mikolášek Alois, nar. 22.9.1902, zahradník, zatčen 15.1.1943, DO, Osvětim 1943;

Mráz Miloš, nar. 29.7.1920, úředník, zatčen 25.9.1942 ON, + Osvětim 21.2.1943;

Nejdl Alois, nar. 5.9.1893, zatčen 15.1.1943, PO; Osvětim 6.3.1943;

Nový Václav, nar. 10.1.1904, dělník, zatčen 13.8.1941, ilegální tisk, + 7.12.1941 Plzeň;

Nový Václav, nar. 2.9.1890, hostinský, zatčen 1944, + Flossenburg 1944;

Östereich Bohumil, nar. 25.7.1908, + RAS;

Östereich Josef, nar. 21.10.1899, zatčen 1942, + RAS;

Östereichová Marie, nar. 24.4.1895, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Östereichová Růžena, nar. 19.5.1897, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Palacký Josef, nar. 21.4.1891, důstojník, zatčen 1940, odbojová skupina, Obrana národa, + popraven Berlín 3.12.1942;

Páník Jaroslav, nar. 11.3.1876, úředník, 28.5.1943, Sokol. odboj, + KTB 17.5.1944;

Páník Václav, nar. 12.9.1892, dělník, zatčen 8.5.1943, sokolský odboj, + koncentrační tábor Buchenwald (KTB) 25.8.1944;

Pelikán Mirko JUC, nar. 17.6.1913, studující, zatčen 28.5.1940, sokolský odboj, + BRIEG 14.4.1944;

Pivec Emanuel, soustružník, zahynul při náletu;

Polesie Arnošt MUDr., nar. 24.7.1898, zatčen 22.1.1942, + RAS;

Polesiová Anežka, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Polesiová Františka, nar. 27.1.1909, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Polesiová Hana, nar. 15.9.1865, zatčena 22.1.1942, + RAS;

Pour Augustin, nar. 19.2.1905, úředník, zatčen 8.10.1941, sokolský odboj, + Osvětim 20.3.1942;

Požarka Karel, nar. 18.6.1882 - DO;

Prokeš Rudolf, nar. 22.3.1912, důstojník, odboj KSČ, + KTB v dubnu 1944;

Racesberger František, nar. 14.10.1919, dělník, zatčen 20.1.1944, odbojová skupina mládeže RNV, + popraven Drážďany 18.8.1944;

Reich Max, nar. 17.11.1882, zatčen 24.1.1942, + RAS;

Reich Walter, zatčen 24.1.1942, + RAS;

Reichová Mariana, nar. 12.2.1916, zatčena 24.1.1942, + RAS;

Reichová Žofie, nar. 8.1.1888, zatčena 24.1.1942, + RAS;

Čtvrtá deska

Roubíček Jan JUDr., nar. 20.6.1911, zatčen 24.1.1942, + pochod smrti IV/1945;

Řehoř František, nar. 18.9.1899, ředitel školy v Rokycanech, zatčen 23.2.1940, ilegální skupina "V boj", + 7.6.1945 na následky věznění;

Slabý Josef, nar. 24.10.1922, studující, zatčen 20.1.1944, skupina mládeže ilegálního Revolučního národního výboru v Rokycanech, popraven v Drážďanech 18.8.1944;

Soukup Antonín, 26.7.1882, dělník, zatčen 13.8.1941, DO, + Lipsko 8.7.1944;
 Stadler Josef, nar. 26.1.1930, + RAS;
 Stadler Julius, nar. 30.8.1890, + RAS;
 Stadler Ludvík, nar. 1.3.1893, + RAS;
 Stadler Pavel JUDr., nar. 26.12.1887, zatčen 24.1.1942, + 11.3.1942, RAS;
 Stadlerová Bohumila JUDr., nar. 25.4.1897, zatčena 24.1.1942, + 28.3.1942, RAS;
 Stadlerová Flora, nar. 13.7.1861, + RAS;
 Stadlerová Valerie, nar. 11.9.1925, + RAS;
 Stehlík František, 11.11.1925, učeň, zatčen 24.5.1942 - ukrývání parašutistů; popraven 28.5.1942 v Lobzích u Plzně;
 Stehlík Václav, nar. 14.10.1879, železničář, zatčen 24.5.1942 - ukrývání parašutistů, popraven 28.5.1942;
 Stehlík Václav, nar. 29.10.1915, železničář, zatčen 24.5.1942, ukrývání parašutistů, popraven 28.5.1942 v Lobzích;
 Stehlíková Růžena, nar. 19.4.1889 v domácnosti, zatčena 24.5.1942, ukrývání parašutistů, + popravena 28.5.1942 v Lobzích;
 Steiner Alfred, nar. 15.9.1879, zatčen 22.1.1942, + 25.4.1942 Varšava, RAS;
 Steinerová Otílie, nar. 18.3.1884, zatčena 22.1.1942, + RAS;
 Strass Vilém, JUDr., nar. 20.2.1883, zatčen 17.1.1942, + RAS;
 Strassová Anna, nar. 28.4.1893, zatčena 17.1.1942, + RAS;
 Strassová Flora, nar. 24.6.1873, zatčena 17.1.1942, + RAS;
 Strassová Zuzana, nar. 29.3.1927; zatčena 17.1.1942, + RAS;
 Strankmüller Josef, nar. 26.7.1912, důstojník, zahraniční armáda - Západ, zahynul při bojovém výcviku ve Skotsku 13.8.1942;
 Šmolík Matěj, nar. 16.1.1893, dělník, zatčen 13.8.1941, odboj KSČ, + Terezín 28.4.1945;
 Šnábl Rudolf, nar. 21.5.1881, obchodník, zatčen 15.1.1943, ukrývání zbraní, + Osvětim 23.5.1943;
 Šulcová Miroslava, nar. 11.6.1922, nálet v Rokycanech, + 27.4.1945;
 Tausigová Růžena, zatčena v lednu 1942, + RAS;
 Tausig Josef, nar. 1921, zahynul v roce 1942 v Osvětimi, RAS, není uveden na desce památníku obětí nacistické okupace z Rokycan, který byl odhalen dne 7. května 2000, neboť údaje o jeho zatčení a úmrtí v koncentračním táboře byly zjištěny dodatečně a upřesněny na základě údajů na desce na židovském hřbitově v Rokycanech.
 Tobrman Stanislav, nar. 17.5.1925, soustružník, zatčen 12.7.1944, odbojová skupina Škoda Plzeň, + 22.1.1945;
 Tomášek Josef, nar. 2.2.1885, úředník zatčen 16.2.1940, odboj KSČ, + popraven v Berlíně 18.6.1943;
 Tomek Bohuslav, nar. 28.10.1914, popraven 29.6.1942 v Klatovech - Dubský les, ukrývání parašutistů;
 Týml Jan, nar. 10.4.1865, učitel, básník, zatčen 25.9.1940, DO, + následky věznění 27.5.1945, Švédsko;
 Tytl Jaroslav, zámečník, nar. 2.8.1918, + nálet Rokycany;
 Vajner František, nar. 3.11.1897, dělník, zatčen 4.9.1940, KSČ, + Terezín 2.5.1945;
 Volf Jaroslav, nar. 14.9.1910, učitel, zatčen 28.5.1940, Obrana národa, + BRIEG koncentrační tábor 1.4.1944;
 Weinberger Pavel, nar. 30.8.1897, zatčen 22.1.1942, + RAS;
 Weinbergerová Markéta, nar. 5.1.1903, zatčena 22.1.1942, + RAS;
 Winter Ladislav, nar. 28.4.1939, + 23.10.1942, RAS.

Vysvětlivky:

Odboj KSČ - odbojové skupiny vedené ilegálním okresním výborem KSČ

RNV - Revoluční národní výbor v Rokycanech, ustavený po Novém roce 1945 došlo k ustavení RNV. V dubnu 1945 měl 36 členů - prvním předsedou se stal Rudolf Hejrovský.

DO - *Domácí odbojová činnost* - pomoc rodinám zatčených, poslech zahraničního rozhlasu a rozšiřování zpráv, letáků, tisku, opakování informací o pohybu okupačních vojsk atd.

ETA - *JESTŘÁB* - polovojsková organizace z řad bývalých členů národních střeleckých jednot a národních gard - plnila úkoly pro vojenské odbojové organizace a zahraničí.

RAS - rasová persekuce Židů a Cikánů označených podle norimberských zákonů z r. 1935 za méněcenné rasy.

Odbojová skupina Jindra - Sokolská odboj. skupina od r. 1939 - vedoucí R. Žák

KTB - koncentrační tábor Buchenwald

ON - obrana národa - vojenská složka (zbraně) a civilní složka (zbraně, zprávy, spojení se zahraničím).

Pamětní deska na budově Základní umělecké školy v Rokycanech

Tato pamětní deska připomíná 21 komunistů z Rokycanska, kteří položili své životy za osvobození v době okupace.

Jména popravených a umučených:

Bělohávek František

Cibulka Václav

Merhaut Jaromír

Tomášek Josef

Hošek František

Lhotka Josef

Urban Josef

Šimandl František

Čihák Josef

Nový Václav

Kotýza František

Šiška František

Černý František

Gottlieb Václav

Šmíd Arnošt

Čermák Karel

Černá Marie

Šmolík Matěj

Markup Karel

Roček František

Záhrobský Alois

Pamětní deska byla odhalena 8.5.1970.

Pamětní deska Dr. Bohuslava Horáka, umístěna na chodbě gymnázia v Rokycanech. Nápis: „Čestné památce PhDr. Bohuslava Horáka, nar. 1877, profesora, ředitele gymnázia, který zahynul 10.2.1942 v Osvětimi.“ Profesor B. Horák byl ředitelem gymnasia a jedním ze zakladatelů rokycanského muzea, jež nese jeho jméno.

Památník na nádvoří závodu Škoda slévárna v Rokycanech byl přemístěn vpravo při vjezdu do továrny s deskou se jmény zaměstnanců, kteří byli popraveni nebo zahynuli v koncentračních táborech.

Černý F., nar. 11.10.1894, popraven 1943 v Berlíně

Čihák J., nar. 29.10.1891, zemřel 1941 v Buchenwaldu

Kincl M., nar. 13.8.1902, zemřel krátce po osvobození

Vavroch A., nar. 4.2.1916, popraven 1945 v Drážďanech

Drchal V., nar. 23.3.1919, popraven 24.12.1943 v Berlíně

Kašák F., nar. 9.3.1911, zemřel 29.4.1945 v Terezíně

Kryč J., nar. 12.2.1921, popraven 2.5.1944 ve Flossenburku

Stehlík F., nar. 11.8.1925, popraven 28.5.1942 v Lobzích u Plzně

„Lidé bděte!“

Budova čp. 319/II

Bronzová deska s nápisem, který objasňuje příčinu popravy celé Stehlíkovy rodiny v době heydrichiády. Text: „Zde žil Václav Stehlík, železničář. Ve druhé světové válce poskytl úkryt českým parašutistům z Anglie. Za to byl se svojí pětičlennou rodinou 28.5.1942 gestapem popraven.“

Pamětní deska věnována manželům Černých na budově na nám. T.G.M. František Černý, nar. 11.10.1894, bydlel v nádvorním domku čp. 88/I, kde se konalo mnoho schůzek ilegální skupiny. Popraven byl 20.6.1943 v Berlíně ve věku 49 let. Deska byla v roce 1990 snata a je uložena v depozitáři Muzea dr. Boh. Horáka v Rokycanech.

Památník Rudé armádě na náměstí T.G.M. v Rokycanech. Základní kámen památníku byl položen 16.9.1951, památník byl odhalen 25.5.1952. Před památníkem byla na žulovém podstavci bronzová truchlící madona. Na zhotovení památníku se podíleli sochař V. Vokálek a arch. Fr. Marek. Pomník byl stržen 4.1.1990 a nějaký čas byl uložen ve skladu technických služeb. Nyní se i s podstavcem nachází v soukromém Vojenském muzeu v Rokycanech.

Náměstí T.G.M. čp. 3/I v Rokycanech:

Pamětní deska na budově připomíná jedenáct umučených bývalých zaměstnanců záložny. Symbolika: trnová koruna značí koncentrační tábory - Flossenburg, Drážďany, Stuttgart, Osvětim, Buchenwald a Kassel. Text: „*V létech nesvobody 1939-1945 položili své životy na oltář vlasti členové záložny, výboru a úřednictví: Jaroslav Páník, Václav Páník, Rudolf Šnábl, Augustin Pour, Josef Černý, Karel Červený, Bohuslav Horák, Alois Nejd, Alois Moulis, František Řehoř, Julius Stadler.*“ Pamětní deska byla odhalena 27.10.1946. Desku zhotovil akademický sochař V. Koukolíček.

Pamětní deska Fr. Řehořovi je umístěna na budově mateřské školy v parku (budova bývalé odborné školy pro ženská povolání, kde F. Řehoř působil jako ředitel). Fr. Řehoř vedl početnou odbojovou organizaci, - civilní složku Obrany národa. Řehořova skupina byla v úzkém kontaktu s důstojnickou skupinou ON, vedenou J. Kotěborským. Fr. Řehoř opatřoval zbraně a střelivo ze zbrojovky ve Strakonici. Skupina byla pozatýkána dne 23.2.1940 na základě udání. Fr. Řehoř byl odsouzen do káznice na doživotí. F. Řehoř podlehl zákeřné nemoci po více jak pětiletém žalářování v německých káznici. Dne 4.6.1945 byl převezen do plzeňské nemocnice, kde 7.6.1945 zemřel. Pamětní deska byla odhalena 9.6.1946.

Pamětní deska osvoboditelům Rokycan - 9. pěšímu pluku americké armády byla odhalena 8.5.1946 a po stržení na počátku 50. let byla v původní podobě obnovena v r. 1992 a opět zasazena na budově rokycanské radnice.

Památník na demarkační linii mezi Borkem a Rokycany – základní kámen byl položen 5.5.1995, pomník byl odhalen 3.5.1996.

Dodatek k vydanému seznamu publikovanému v publikaci „Rokycansko v boji proti fašistickým okupantům“ (Rokycany 1995)

V roce 1995 byla u příležitosti 50. výročí osvobození Československa od fašistické nadvlády vydána publikace kolektivu autorů pod titulkem “Rokycansko v boji proti fašistickým okupantům 1939-1945”, v níž je publikován i seznam všech obětí fašistické perzekuce a zvláště z okresu Rokycany, vycházející z dokladů, shromážděných OV Svazu bojovníků za svobodu a z historických pramenů Státního okresního archivu v Rokycanech.

Na základě dalších dokladů získaných a ověřených členy historicko dokumentační komise Českého svazu bojovníků za svobodu v Rokycanech byl připraven tento dodatek, který již publikované údaje zpřesňuje a doplňuje.

Jména dalších občanů zapojených v domácím odboji

Henzlík Antonín, Rokycany

Kostner František, Rokycany

Jelínková Anna, Stupno

Homola Jan, Zbiroh, zemřel 22.11.1944 v koncentračním táboře Buchenwald

Šonka, Mirošov (četník) a Janoušová, Mirošov (zahradnice), ukrývali V. Koláře.

Účastníci ozbrojeného protifašistického boje v zahraničních armádách

Bauš Josef, Prašný Újezd – poručík 313 perutě RAF

Soukup Alois, Vranovice - štábní strážmistr 312. perutě RAF

Klígr Rostislav, Střapole – příslušník armádního sboru ČSA v SSSR

Brabec Rudolf, Rokycany – účastník květnového povstání.

Občané perzekvovaní z rasových důvodů

Stadler Ludvík, Rokycany, nar. 1.3.1893, prohlášen za mrtva 26.6.1948

Stadler Josef, Rokycany, nar. 26.1.1930, prohlášen za mrtva 26.6.1948

Stadlerová Valerie, Rokycany, nar. 11.9.1925, prohlášena za mrtva 26.6.1948

Katz Vilém, Rokycany, zemřel před transportem

Katz Rudolf, Rokycany, zemřel před zatčením

Tausigová Růžena, Rokycany, nar. 1889 (další údaje nezjištěny)

Tausig Josef, Rokycany, nar. 1921, zemřel v Osvětimi 1942

Wintrová Jana, Radnice, nar. 5.1.1935, zemřela 21.3.1943

Zveřejněné osobní údaje ještě mohou být dalším bádáním upřesněny.

Památníky druhé světové války v obcích okresu

Břasy

Na rozcestí u keramičky stával pomník havířům od umělce Emanuela Famíry z roku 1933, který byl nacisty zničen v roce 1941. Tamtéž je i památník obětem fašistické okupace, který byl odhalen v r. 1984.

Březina

V zahradě vedle býv. školní budovy je umístěn památník šestnácti obětem 1. světové války, odhalený 14.10.1928. Na památníku je zasazena černá deska se jmény zahynulých ve 2. světové válce: Vojtěch Vodička, keramický dělník, padl na barikádách v Praze 7.5.1945, Václav Skřivan, dělník, totálně nasazen na práci do Německa, kde zahynul 24.8.1943 při náletu.

Dobřív

Památník obětem 1. světové války byl odhalen 28.10.1924. Je umístěn na návsi. Na památníku je zasazena i deska se jmény patnácti osob, které zahynuly v době fašistické okupace z politických, rasových i jiných důvodů. V Dobřívě je i památník, nacházející se opodál směrem ke Staré hospodě, v místě, kde byl dne 6.5.1945 zastřelen ustupujícími německými vojáky SS Alois Kalivoda.

Ejpovice

V místě je pomník padlým za první světové války, odhalený v r. 1922. Na budově základní školy je pamětní deska věnovaná Janu Rajchartovi, popravenému 26.9.1944 za protifašistický odboj. V místě je rovněž hrob jugoslávského politického vězně Kryštofa Bolta, nar. 17.7.1921, vyhozeného z projíždějícího transportu 7.2.1945.

Holoubkov

Památník padlým v době první světové války stojící po pravé straně silnice z nádraží u továrny Kovosvit, byl odhalen 7.8.1927. Do památníku byla zasazena i deska se jmény obětí fašistické okupace z Holoubkova: Federová, Janoušek, Fichtl, Jelínková, Kajnár, Havlíček, Kovařík, manželé Erlichovi. Díky obecnímu úřadu byl renovován v roce 2000 a znovu odhalen v říjnu 2000.

V Holoubkově v budově ZŠ je i pamětní deska věnovaná řediteli školy Aloisu Janouškovi, který zahynul v koncentračním táboře. V místě je rovněž pamětní deska na budově nádraží ČD, věnovaná přednostovi stanice Janu Kovaříkovi, který zahynul na pochodu smrti na jaře r. 1945.

Hrádek

V místě je pomník a hrob sovětského vojáka V. Klevana, který zemřel 4.7.1945 v sanatoriu Janov a který je pochován na hřbitově u sv. Jakuba.

V místě je pomník bratří Blechů popravených v Táboře a hrob Miroslava Mencla, zastřeleného u Melmatěje (Dobřív).

Pomník obětem 1. a 2. světové války, umístěný před kulturním domem v Hrádku, byl odhalen 9.5.1974 (po zrušení pomníků z 1. svět. války a odboje za 2. svět. války). Na jedné desce jsou vyryta jména padlých z 1. světové války a na druhé desce obětí z doby fašistické okupace. Mezi jmenovanými je 6 politických vězňů, kteří byli umučeni v koncentračních táborech v Německu: J. Šmolík, M. Pelikán, J. Černý, R. Drábek, K. Vaska, J. Vild. Antonín Škach, František Pokorný a Antonín Špilar padli jako naši letci v boji o Anglii.

Památník Antonína Špilara, rolníka z Nové Hutě: Po levé straně silnice, vedoucí z Nové Huti - Hrádku do Mirošova, v ústí ulice do sídliště je umístěn pomníček-radlice, v níž je vyryto jméno Antonína Špilara, bývalého ruského legionáře, který se ihned po osvobození zapojil do strážní služby. Když eskortoval v revolučních dnech 7.5.1945 několik německých válečných zajatců, byl některým z nich postřelen a na následky zranění dne 12.5.1945 v nemocnici zemřel.

V továrně ŽBC v Hrádku je umístěn pomníček z kvádrů, do kterého je zasazena kovová deska se jmény zaměstnanců ŽBC, kteří v době fašistické okupace zahynuli. Jsou zde uvedena jména politických vězňů, kteří byli popraveni nebo zahynuli v koncentračních táborech v Německu a jména letců, kteří padli v boji o Anglii jako zahraniční vojáci.

Cheznovice

Památník obětem 1. světové války byl odhalen 13.7.1924. Po druhé světové válce byl doplněn deskou se jmény občanů a místních rodáků, kteří se stali obětí německého fašismu. Na pamětní desce čteme nápis: „*Padli, abychom my mohli žít!*“ Pod nápisem je uvedeno 10 jmen padlých v letech 1939-1945: Vladimír Čepelák, Jaroslav Čermák, Jan Hrabák, Adolf Huml, Václav Milota, Artur Neumann, Felix Neumann, Anna Neumannová, Jaroslav Vainer, Bohumil Jaroš.

Památník ppor. Bohuslavu Jarošovi z Cheznovic, který je umístěn v lese Žlebci na paměť jeho zákeřného zavraždění německými fašisty dne 6.5.1945.

Pomníček věnovaný studentu Vladimíru Čepelákovi z Cheznovic, kterého dne 6.5.1945 spolu s dalšími dvěma občany z Cheznovic, kteří hlídkovali na okraji lesa Žlebce mezi Olešnou a Strašicemi zavraždili ustupující SS jednotky. Byli to: **student por. B. Jaroš a mlynář V. Milota**. Na místě vraždy byl vybudován V. Čepelákovi pomníček.

Pamětní deska s křížem, umístěná v lese Žlebci, je věnovaná Václavu Milotovi.

Kamenec

V jižní části obce na svahu u silnice z Radnic na Hřešihlavy stojí **památník obětem 1. světové války**, který byl odhalen 6.7.1929. V září 1945 byla do památníku vsazena a odhalena péčí Sboru dobrovolných hasičů v Kamenci pamětní deska věnovaná Pavlu Paidarovi, zaměstnanci železničních dílen ČSD v Plzni, který byl v době okupace vedoucím jedné ilegální skupiny KSČ na Radnicu. Poprvé byl zatčen 26.2.1940, za nějaký čas propuštěn a opět zatčen gestapem 14.4.1943 a 30.11.1943 popraven v Drážďanech.

Kařez

V místě u Sudů stal pomník věnovaný podbrdským partyzánům. Odhalen byl 7.5.1978, v r. 1994 byl přemístěn do obce Kařez.

Kařízek

Blízko obce je památník věnovaný partyzánům z bunkru v lese nad Újezdem. Bunkr se nachází na hranici Západočeského a Středočeského kraje. Byl vybudován v říjnu 1943 péčí hajného Maliny z Újezda a obětavostí celé řady lidí z blízkého okolí. Sloužil jako úkryt pro štáb řídicí party-

zánskou a odbojovou činnost na Podbrdsku, Berounsku, Zbirožsku a okolí. Ukrýval se zde zejména pracovník III. ilegálního ÚV KSČ Josef Košťálek s řadou dalších stranických funkcionářů (Jar. Ne-liba, Jiřina Nikodémová, Josef Mašek), dále zde našli úkryt uprchlí sovětští zajatci i jiné osoby hledané gestapem. Kryt je velký 5x5 m a 2 m vysoký. O zásobování osazenstva krytu se staralo mnoho poctivých a nezištných lidí z okolí. Zradou byl kryt fašisty objeven. **Dne 11. ledna 1944 gestapo obklíčilo bunkr a zatklo 7 bojovníků kromě velitele Košťálka, který se v krytu zastřelil.** Zatčení byli spoutáni a odvedeni do Hořovic. Týž den byli zatčeni další občané z okolí, kteří podporovali partyzány. Patnáct jich bylo postaveno v Hořovicích před soud a 13 z nich odsouzeno k trestu smrti. **Z odsouzených pak bylo 13.1.1944 dvanáct popraveno. Čtyři sovětští zajatci byli v dubnu 1944 zastřeleni v Terezíně.** Partyzáni z bunkru byli později většinou umučeni a popraveni v nacistických žalářích. Pouze šťastnou náhodou se zachránili Josef Mašek a Jiřina Nikodémová. Na věčnou paměť byl zde statečným bojovníkům proti fašismu vybudován památník.

Klabava

V místě je památník obětím 1. a 2. světové války s pamětní deskou Josefu Hájkovi, umučeném v koncentračním táboře v Buchenwaldu 7.2.1945.

Kříše

Památník Rudé armádě v Kříších. V horní části obce na levé straně silnice směrem do Vranova byl vybudován památník Rudé armádě, který symbolizuje poděkování za osvobození naší vlasti v r. 1945. Na památníku jsou upevněny dvě tmavošedé kovové desky: obraz družby horníka se sovětským vojákem a nápis vyjadřující vděčnost za osvobození. Památník byl postaven péčí MNV Kříše a jeho odhalení bylo provedeno za velké účasti občanů, společenských organizací, zástupců státní správy a ČSLA dne 28.6.1953.

Lhotka u Zbiroha

Pamětní deska na budově mlýna ve Lhotce. V tomto mlýně se ukrýval asi od poloviny srpna gestapem hledaný Arnošt Šmíd ze Zbiroha. Společně s nim se ve mlýně ukrývali ruský parašutista František Klein (krycím jménem Eda), kterého přivedl na Zbirožsko člen III. ilegálního ÚV KSČ J. Košťálek ze Zdic jako zkušeného odbojáře a telegrafistu. Kolem 20.10.1943 odjel František Klein do Prahy se slibem, že se vrátí a sestaví vysílačku. Z Prahy se už nevrátil. Koncem října došlo k vyzrazení úkrytu Arnošta Šmída. Dne 17.10.1943 ráno před pátou hodinou obsadilo gestapo z Plzně, Prahy i Kladna Němcův mlýn a zatklo Arnošta Šmída, mlýnáře Václava Němce, jeho manželku Kateřinu a jejich dva syny Josefa a Václava Němce. Následujícího dne 28.10.1943 bylo zatčeno ve Zbiroze a na severním Zbirožsku kolem dvaceti dalších odbojářů, šesti odbojářům se však podařilo gestapu uniknout. Manželé Václav Němec a Kateřina Němcová se synem Josefem byli popraveni v Praze na Pankráci 8.11.1943. Syn Václav byl rovněž odsouzen k trestu smrti soudem v Norimberku, ale naštěstí k popravě nedošlo a dočkal se osvobození. Arnošt Šmíd byl popraven v Lipsku 13.4.1945.

Památník obětím 1. a 2. světové války ve Lhotce: Na památníku obětím 1. světové války přibyla jména obětí fašismu z 2. světové války: Václav Němec, Kateřina Němcová, Josef Němec, Josef Roček, František Simandl, František Bělohávek.

Medový Újezd

Památník 1. světové války byl odhalen v květnu r. 1923; do něj byla zasazena deska **se jmény obětí fašistické okupace** generála Josefa Maxy, který byl nacisty popraven, dále Václava Maška (popraven r. 1944) a Jaroslava Marhauta - (popraven v r. 1945)

Mirošov

Pamětní deska Františku Šiškovu na nádraží v Mirošově, kde býval F. Šiška vlakvedoucím. Na Mirošovsku organizoval odboj a spolupracoval s ilegálním OV KSČ v Rokycanech. Prostřednictvím konfidenta gestapa v Plzni byl prozrazen, 16.4.1943 zatčen a 14.2.1944 v Drážďanech popraven.

Památník v parku Ústavu sociální péče v Mirošově (bývalý kárný a pracovní tábor, od dubna 1945 koncentrační tábor). V nynějším Domově důchodců v Mirošově býval za 2. světové

války nacistický pracovní tábor. V březnu a dubnu r. 1945 sem byli dopraveni gestapem z Kounicových kolejí v Brně političtí vězňové, kteří zde byli vězněni až do osvobození 5.5.1945. Na nádvoří je v kamenném kvádru zasazena deska z černého mramoru, na níž je napsán závěr z Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce* "Lidé, měl jsem vás rád - bděte!" Ve spodní části pamětní desky je umístěn nápis, který připomíná, že v těchto místech stával za fašistické okupace koncentrační tábor.

Pomník Antonína Prokopa v Mirošově v Prokopově ulici. Antonín Prokop se narodil 9.5.1907 v Brušperku na Moravě a byl jako politický vězeň převezzen z Kounicových kolejí v Brně do koncentračního tábora v Mirošově. Když se v prvních dnech osvobození naší vlasti vzdálil z tábora, byl jedním německým vojákem (ze zbytků německé armády projíždějící Mirošovem) zastřelen. Na místě jeho skonu je na jeho paměť do kamene zasazena černá mramorová deska.

Mýto

Památník Rudé armádě na hřbitově sv. Štěpána. Na následky zranění z předchozích bojů zemřelo po osvobození naší vlasti v Mýtě a okolí 7 rudoarmějců, kteří byli pochováni ve společném hrobě na místním hřbitově. Zásluhou místní odbočky SČSP a za přispění místních složek NF byl jim vybudován památník, který symbolizuje úctu a vděčnost sovětským osvoboditelům. Autorem památníku je plzeňský akademický sochař Šíp. Socha představuje ruského automatčíka ve střehu a do jejího podstavce je vytesán česko ruský nápis: "Památce sovětských hrdinů padlých za naši vlast v r. 1945".

Památník 1. a 2. světové války na náměstí

Pamětní deska na budově městského úřadu věnovaná osvobození Mýta Rudou armádou v květnu r. 1945.

Němčovice

Památník obětem 1. světové války a fašismu v Němčovicích je umístěn na návsi u bývalé školy. Na první mramorové desce jsou jména 11 občanů, kteří zahynuli v 1. světové válce. Památník byl odhalen v r. 1925. Druhá deska, která je věnována obětem německého fašismu, byla zasazena v r. 1947. Na desce jsou vyryta jména: JUDr. Antonín Červenka, býv. ředitel obchodní akademie v Táboře, rodák z Němčovic. Byl zatčen za heydrichiádu 31.5.1942 s několika studenty za přechovávání zbraní a schvalování atentátu na Heydricha a popraven 3.6.1942. Současně byla zatčena i jeho manželka Bohumila, která zemřela 10.10.1942 v koncentračním táboře v Osvětimi, a dcera Bohunka Červenková, která rovněž zemřela v Osvětimi 30.11.1942.

Osek

Památník padlých za 1. světové války (z 24.9.1923) a obětí fašistické okupace. V době fašistické okupace zahynuli Kozler František (zemřel v srpnu 1944 v koncentračním táboře v Buchenwaldu) a Savkov Ferdinand (zemřel 21.2.1944 v koncentračním táboře Schwandorf).

Ostrovec

Pomník Františka Bělohlávka stojící na pokraji lesa u silnice mezi Terešovskou Hutí a Ostrovem. František Bělohlávek a Arnošt Šmíd byli na Zbirožsku mezi prvními, kterým se podařilo uprchnout před zatčením gestapa. Oba se skrývali asi od poloviny dubna 1943. Konec obou odbojářů byl však velmi tragický, neboť oba byli zastřeleni.

Podmokly

Pomník protifašistickému odboji, stojící nad tzv. Froňkovým mlýnem, byl odhalen 22.5.1975, později renovován a upraven Obecním úřadem v Podmoklech. František Froněk patřil mezi významné odbojáře Zbirožska. Josef Košťálek ho v červenci 1943 vedením obvodu obcí Čilá, Hradiště, Zvíkovec, Podmokly, Mlečice. Obvod měl být rozšiřován směrem k Radnicům. V mlýně se rozmnožoval leták "Za novou vesnici" za účelem vyburcování venkovského lidu k odporu proti fašismu. Členy redakce byli J. Košťálek, V. Rybáček a učitel Josef Mojžíš, který byl zatčen a internován do koncentračního tábora. První číslo v rozsahu dvojlistu rozmnožil Fr. Froněk na rozmnožovacím stroji spolku mlynářů, kterého byl předsedou. Druhé větší vydání bylo znemožněno, protože Fr. Košťálek již byl sledován gestapem. F. Froněk před odchodem do ilegality dne 28.8.1943

stroj hodil do tůně v "Jezírkách" a další rozmnožovací techniku zničil. Po válce byl stroj vyloven a nalézá se v muzeu v Kladně.

František Froněk se ukrýval u K. Urbana na Bránově na Křivoklátsku. Z ilegality se vrátil 5.5.1945. Doma po úraze poč. dubna 1946 byl převezen do nemocnice v Rakovníku, kde 12.4.1946 zemřel. Bylo mu 46 let. **Hrob Františka Froňka s nápisní deskou je na hřbitově ve Zvíkovci.**

Radnice

Na hřbitově proti kapli v Radnicích je **hrob důstojníka Rudé armády** Anatolije Vasiljeviče Kuzněcova, který zahynul 16.5.1945 při služební cestě na vršku silnice z Vranova do Radnic u pís-kovcového lomu. Památník byl postaven v r. 1946 péčí MěstNV v Radnicích. V horní části náměstí vedle hlavní budovy ZDŠ je umístěn **památník Rudé armády**. Byl postaven péčí místní odbočky SČSP a odhalen byl v červnu 1960.

Pamětní deska politickým vězňům a obětem fašismu v Radnicích je umístěna na budově býv. radnice. Byla odhalena 9.8.1964 a je věnována politickým vězňům a obětem fašismu za 2. světové války: Vojtěchu Solfronkovi, členovi ilegální skupiny KSČ který byl zatčen 5.9.1940 a po šesti týdnech věznění byl těžce nemocen propuštěn domů, kde zemřel, dále Josefu Blechovi, soustružníku Škodových závodů v Plzni, který byl zapojen do odbojové skupiny, 2.2.1942 zatčen a 11.3.1943 umučen v Osvětimi, Josefu Waldmanovi, úředníku pojišťovny v Praze, který byl zapojen do odbojové činnosti a zemřel v koncentračním táboře v Dachau 24.2.1945.

Pamětní deska Emilu Šťastnému, býv. řediteli spořitelny. Na budově býv. Městské spořitelny na náměstí v Radnicích byla odhalena 3.11.1947 v den 5. výročí umučení pamětní deska býv. řediteli spořitelny Emilu Šťastnému, který byl zatčen 1.9.1939 jako rukojmí z rasových důvodů a zemřel 3.11.1942 v Osvětimi.

Pamětní deska obětem fašismu na budově muzea byla odhalena u příležitosti X. Štítu podbrdských partyzánů dne 11.6.1982.

Sebečice – Biskoupky

V Biskoupkách vlevo u silnice ve směru Vejvanov - Terešov na dvoře čp. 14 je vsazena **pamětní deska věnovaná Františku Kreisingerovi**, bývalému majiteli tohoto domku, odhalená v červnu 1962. František Kreisinger, kolář a malozemědělec, byl zatčen 28. ledna 1943 „pro urážku vůdce třetí říše“, vězněn v koncentračních táborech Buchenwald a Sandhausen, a zemřel na pochodu smrti 18.3.1945.

Stupno

Památník Rudé armády na rozcestí Stupno - Břasy. Z vděčnosti Rudé armádě za osvobození naší vlasti byl 6.7.1971 odhalen památník před budovou MNV Břasy na rozcestí silnic Vranov, Stupno a Bezděkov (v těchto místech probíhala v r. 1945 demarkační čára). Na památníku je tento nápis: „*Na památku příchodu Rudé armády, osvoboditelky ČSR*“. Pod ním je nápis v ruštině.

Památník obětem 1. a 2. světové války ve Stupně. Památník je umístěn na návsi ve Stupně vedle ZDŠ. Byl postaven v r. 1923 třiceti sedmi padlým v první světové válce. Po druhé sv. válce byl památník rozšířen - po stranách byly přistavěny dva hranoly. Na mramorových deskách jsou jména jedenácti obětí nacismu: Alois Fremr, zaměstnanec ČSD, popraven 30.6.1942 ve Vejprnicích, Kristina Fremrová, zatčena 26.6.1942 za schvalování atentátu na Heydricha, byla popravena 30.6.1942 ve Vejprnicích, Václav Trejbal, zatčen 22.6. 1942 za přechovávání zbraní, popraven byl 30.6.1942 ve Vejprnicích, Josef Niedermaier, vedoucí ilegální skupiny KSČ na Radnicku, zatčen 5.9.1940 a popraven v r. 1943 v Berlíně, Františka Brechbinderová, obchodnice, zatčena z rasových důvodů v r. 1942, vězněna a zemřela neznámo kde, MUDr. Josef Eisenberger, zatčen v říjnu 1940 z rasových důvodů, podporoval vězněné, zemřel v r. 1942 v koncentračním táboře v Mauthausenu.

Pamětní deska osvobození americkou armádou je zasazena do budovy kina u železniční stanice Stupno.

Svinná

Památník obětem 1. světové války (z 28.10.1928) a fašismu ve Svinné. Je umístěn na návsi proti kapličce u silnice směřující z Radnic do Hřešihlav. Na horní desce jsou jména deseti občanů,

kteří padli v 1. světové válce. V roce 1947 byla do památníku vsazena druhá deska se jmény jména a fotografiemi občanů, kteří zahynuli v době okupace: Josef Svoboda, zemědělec, byl zatčen 10.1.1943 a vězněn pro hospodářskou sabotáž; zemřel 29.4.1943 v Bavorsku. Václav Šmaus, zemědělec, byl zatčen 10.1.1943 a rovněž vězněn pro hospodářskou sabotáž; zemřel 1.10.1945 v Unter Mansfeldu, a Vladimír Kolman, který padl 5.5.1945 u Českého rozhlasu v Praze.

Skořice

Pamětní deska na mohylce, umístěné na návsi ve Skořicích. Nápis na desce připomíná jména čtyř obětí německého fašismu.

Pamětní deska Aloisu Vavrochovi na rodném domku ve Skořicích. Alois Vavroch se narodil ve Skořicích 2.4.1916. Byl činný v DTJ v Mirošově. Před okupací se oženil a přestěhoval do Chrástu u Plzně, kde se zapojil do protifašistického odboje. Byl zatčen a popraven 20.1.1945.

Strašice

Pomník a hrob neznámého rudoarmějce na hřbitově.

Památník partyzána Karla Svejkovského na hřbitově ve Strašicích. Karel Svejkovský byl povoláním slévač. Zúčastnil se Slovenského národního povstání, kde 13.9.1944 padl u Prievidzy.

Pamětní deska učiteli a básníku Karlu Vokáčovi na budově základní školy ve Strašicích. Karel Vokáč se narodil 28.10.1903 ve Zbiroze. Působil jako učitel ve Strašicích. V letech 2. svět. války se zapojil do ilegálního boje proti fašismu. Dne 1.3.1944 byl německými okupanty zatčen a uvězněn na Pankráci v Praze, kde byl 12.7.1944 popraven. Ve vězení napsal krásnou báseň "Posledním dechem", která vyšla po osvobození tiskem.

Pamětní deska K. Vokáče na domě čp. 268/II, odhalena 2.5.1985.

Pamětní deska Fr. Zdvořáka na domě čp. 277, odhalena 15.6.1985.

Památník obětem 1. a 2. sv. války ve Strašicích.

V r. 1921 byl vybudován památník obětem první světové války ve Strašicích. Jména padlých jsou vyryta na desce, umístěné na boční straně pomníku. Na čelní straně památníku je upevněna deska se jmény šestnácti padlých a umučených za 2. světové války: Václav Brynda, nar. 1898 - slévač, zastřelen při výkonu strážní služby 3.5.1945 "U zámku" v lese u Strašic, Josef Freund, nar. 1898, Karel Freund, nar. 1884, Matylda Freundová, nar. 1881, Bohumil Janeček, nar. 1906, Anna Janečková, nar. 1909 – všichni věznění z rasových důvodů, zemřeli v koncentračním táboře neznámo kde.

Občané, kteří byli brutálně zastřeleni ustupujícími německými útvary

V neděli 6.5.1945 kolem poledne prchala skupina jednotek SS směrem k Dobřívu, kde v lese Žlebci mezi Olešnou a Strašicemi zastřelila tři občany z Cheznovic: ppor Bohuslava Jaroše, mlynáře Václava Milotu a studenta Vladimíra Čepeláka, postřelila občana Vladislava Nerada. U samoty Melmatěj mezi Strašicemi a Dobřívem ustupující jednotka SS zastihla Karla Klíra, nar. 1921 a Václava Michala, slévače ze Strašic, nar. 1908 kteří se vraceli z Rokycan a bezdůvodně je na místě zastřelila. Nedaleko zavraždili SSmani ještě občana Vavřince Vacíka, lesního dělníka z Melmatěje a mezi Melmatějem a Dobřívem zastřelili studenta Miloslava Mencla, syna hajného z Mirošova. V Dobřívě zastřelili Aloise Kalivodu. Václav Brynda byl zastřelen při výkonu strážní služby "U zámku" nedaleko Strašic.

Ostatní oběti perzekuce

Jana Krýlová, nar. 1898, uvězněna z rasových důvodů, zemřela v koncentračním táboře Osvětim.

Karel Motl, nar. 1909, úředník, politický vězeň, zatčen 22.6. 1942 a zemřel 26.9.1944 v koncentračním táboře.

František Opatrný, nar. 1891, stavitel, politický vězeň, zatčen 22.5.1941, zemřel v Mauthausenu.

František Opatrný, nar. 1922, student, politický vězeň, zatčen 22.5.1941, zemřel v Mauthausenu.

Václav Pajer, nar. 1907, soustružník, politický vězeň, zatčen 8.12.1941, zemřel v Mauthausenu 11.7.1942.

Karel Svejkovský, nar. 1923, slévač, účastník SNP, padl 13.9.1944 u Prievidzi.

Těškov

V místě je památník obětem I. a II. světové války. Dne 5.5.1945 byl zastřelen na barikádách v Praze Vlček Karel.

Týček

Památník obětem I. a II. sv. války. V boji proti fašistickým okupantům zahynul v koncentračním táboře Terezín 16.8.1947 Karel Hynek, nar. 6.3.1894.

Újezd u Radnic

Památník padlým v době první světové války, který stojí na návsi, byl odhalen 7.7.1929. Druhá deska, věnovaná obětem fašismu, byla zasazena na jaře r. 1947. Na této desce jsou tato jména:

Josef Brebera, sklář, byl zatčen v r. 1940, vězněn v několika koncentračních táborech a zemřel v r. 1942 neznámo kde.

Pavel Koyš Kryštof, dělník, byl příslušníkem 10. praporu Jana Žižky, padl v bojích u Hornán při SNP dne 12.10.1944.

Alois Záhrobský, zedník, byl vedoucím ilegální skupiny KSČ, zatčen 7.9.1940 a zemřel v Terezíně 5.6.1944.

Josef Zábranský, dělník, byl členem téže skupiny jako Záhrobský a Brebera, zatčen byl až v r. 1944 a zemřel na pochodu smrti neznámo kde.

Památník gardového vojína Rudé armády v Újezdě u Sv. Kříže, který byl po osvobození ubytován se svým útvarem v Újezdě u Radnic a zemřel zde 11.7.1945.

Vejvanov

Na návsi naproti hostinci u autobusové zastávky **stojí památník obětem první svět. války, který byl odhalen v 6.11. 1922.** Na desce z leštěné žuly jsou uvedena jména dvanácti obětí první světové války. Péčí místní organizace SPB v Radnicích byla **do památníku zasazena v r. 1955 pamětní deska Josefu Opatrnému, rodáku z Vejvanova,** úředníku na poště v Praze II, který byl zapojen v odbojové skupině na pracovišti. Dne 27.2.1945 byl zatčen a 1.5.1945 umučen v Terezíně v Malé pevnosti.

Volduchy

Pamětní deska Františku Hoškovi byla umístěna v budově Základní školy ve Volduchách, která nese jeho jméno.

Pamětní deska věnována Františku Hoškovi na společenském domě "Svornost" na návsi ve Volduchách. Obě pamětní desky byly z neznámých důvodů sejmuty a v současné době není známo, kde jsou uloženy.

V místě je památník obětem 1. svět. války a německého fašismu v 2. sv. válce. Před základní školou byla 18.8.1990 odhalena busta T.G.M.

Vranov

Památník obětem fašismu v letech 1939-1945 stojí u hřiště Jiskry Břasy a zastávky ČSAD. Na památníku je uvedeno šest obětí nacismu:

Alois Aubrecht, truhlářský dělník, zatčen za sabotáž v továrně na letadla, byl popraven v Berlíně 8.9.1943.

Petr Gruber, obuvnický dělník, zatčen 31.12.1942 za ilegální činnost v KSČ, zemřel 8.5.1943 v koncentračním táboře Gross - Rosen.

Jiří Potůček-Tolar, technický úředník, příslušník československé jednotky v Anglii, parašutista skupiny "Silver A", byl zastřelen na útěku 2.7.1942 u Trnové u Pardubic.

Růžena Sedláčková, byla zatčena 7.6.1944 "za přechovávání nepřátel říše" a popravena na Panokráci 13.3.1945.

František Seidl, Václav Seidl, dělníci, byli zatčeni za činnost v ilegální skupině KSČ, vedené Niedermeierem ze Stupna. František Seidl zemřel 2.1.1945 a Václav Seidl zemřel na pochodu smrti v březnu 1945.

Památník, který byl vybudován z iniciativy MO SPB Radnice a za pomoci MNV Břasy a složek NF, byl odhalen 14.8.1966..

Pamětní deska J. Potůčkovi-Tolarovi, radistovi a členu výsadku parašutistů SILVER - A, který byl zastřelen na útěku 3.7.1942 v Trnové u Pardubic. Pamětní deska byla odhalena 6.7.1946.

Vranovice

Památník Rudé armádě na vršku mezi Újezdem u sv. Kříže a Vranovicemi.

Bronzová deska nese nápis: „*Našim osvoboditelům, Rudé armádě, na věčnou paměť vděčné občanstvo - 13.5.1945 - 11.11.1945.*“ Památník byl odhalen 29. června 1947.

Všenice

Památník obětem 1. světové války, který byl odhalen 25.7.1920, je umístěn v dolní části návsi a připomíná 15 padlých 1. sv. války. **V r. 1948 byla do památníku vsazena pamětní deska obětem německého fašismu V. a F. Novému.**

Václav Nový, zámečník, byl zatčen v r. 1942 za sabotáž ve Škodových závodech v Plzni, zemřel v kárném táboře v Mirošově 28.11.1942.

František Nový, typograf, zahynul při leteckém útoku na Plzeň 14.5.1943.

Zbiroh

Památník obětem 1. a 2. světové války ve Zbiroze. V horní části zbírožského náměstí je umístěn památník vybudovaný obětem první světové války a obětem fašistické okupace v letech 1939-1945. U pomníku jsou pohřbeni dva sovětsí vojáci (pamětní deska).

V budově bývalé radnice bylo v době okupace v r. 1943 pod vedením Emila Sirotky a Josefa Košťálky, instruktorů III. ilegálního ÚV KSČ tištěno ilegální Rudé právo. Pamětní deska byla odhalena dne 29.9.1973.

Pamětní deska obětem německého fašismu - učitelům Jaroslavu Makušovi, Karlu Vokáčovi a Antonínu Rottovi. Je umístěna na budově Základní školy ve Zbiroze.

Pomník a hrob básníka Karla Vokáče na hřbitově ve Zbiroze. Karel Vokáč se narodil 28.10.1903 ve Zbiroze. Působil jako učitel ve Strašicích. V letech 2. světové války se zapojil do ilegálního boje proti fašismu. Dne 1.3.1944 byl zatčen gestapem a uvězněn na Pankráci v Praze, kde byl 12.7.1944 popraven.

Šmídův mlýn u "Čápa" ve Zbiroze. Tento mlýn připomíná smutnou historii z doby německé okupace a současně je spjat s počátky protifašistického odboje na Zbírožsku. Z tohoto mlýna pocházel Jaroslav Šmíd, poručík čsl. armády, který se zapojil do odboje již v r. 1940. V té době uschoval v rodném domě ve Zbiroze větší množství zbraní. V dubnu 1940 byl v Poděbradech zatčen, uvězněn v Terezíně a v prosinci 1942 odsouzen v Berlíně k trestu smrti a 4.5.1943 popraven.

Starší bratr Arnošt Šmíd, mlynářský ve mlýně u rodičů, se zapojil do odbojové činnosti řízené ilegálním ÚV KSČ. V dubnu 1943 unikl před zatčením a skrýval se na mnoha místech zejména na severním na Zbírožsku. Posledním jeho úkrytem byl mlýn Václava Němce ve Lhotce. Zde byl 27.10.1943 zatčen a s ním i celá Němcova rodina. V Norimberku byl odsouzen k trestu smrti a dne 13.4.1945 v Lipsku popraven.

Po uniknutí gestapu v dubnu 1943 byli zatčeni jeho rodiče Arnošt a Aloisie Šmídovi. Později byli z vězení propuštěni. Matka zemřela v r. 1945, otec se vrátil s podlomeným zdravím a zemřel v r. 1948.

Nápisná pamětní deska na kříži s trnovou korunou na hřbitově ve Zbiroze, venována obětem fašismu.

Pamětní deska Jaromíra Merhauta u statku Zbiroh, nar. 5.2.1920, zatčen 5.2.1944 v Žilině, popraven 22.4.1945 na Pankráci.

Pamětní deska Václavu Hejdukovi na budově železniční stanice ve Zbiroze, který byl přednostou ČSD Zbiroh - zatčen 22.2.1943, zahynul 14.2.1943 v Drážďanech.

Pamětní deska na budově hájenky nad Újezdem u Hořovic a na domku ve Zbiroze je věnována protifašistickému bojovníku **Františku Bělohlávkovi**. František Bělohlávek, dělník Škodových závodů v Plzni, se delší dobu skrýval před gestapem u svých přátel a rodičů. Dne 17.2.1944 smrtící rána ukončila jeho život. Na pokraji lesa u silnice mezi Terešovskou Hutí a Ostrovcem, kde bylo nalezeno jeho mrtvé tělo, byl Fr. Bělohlávkovi postaven pomník.

Nový majitel domu pamětní desku sňal; v současné době je uložena v Městském muzeu ve Zbiroze.

Zvíkovec

Na hřbitově je hrob seržanta RA Demijana Nikolajeviče Masalykina, nar. v r. 1923, dvojnásobného nositele řádu a medaile "Účastník osvobození Evropy od fašismu", který zemřel 4.6.1945.

Hroby 14 Rudoarmějců, kteří zemřeli na následky zranění z předchozích bojů a jsou pochováni v obcích okresu Rokycany

Mirošov - hrob sovětského vojáka V. Klebana

Mýto - společný hrob sedmi sovětských vojáků

Radnice - hrob sovětského poručíka A.V.Kuzněcova

Strašice - hrob neznámého sovětského vojáka

Újezd u Svatého Kříže - hrob rudoarmějce A.V.Paladiho

Zbiroh - na náměstí společný hrob dvou sovětských vojáků

Zvíkovec - hrob sovětského seržanta Masalykina

Zatím bylo zjištěno, že od 15. března 1939 do května r. 1945, že v protifašistickém odboji bylo z okresu Rokycany zapojeno 941 osob, z toho 802 v různých odbojových skupinách, dalších 39 osob se zúčastnilo bojů na SOS, na frontách, u partyzánů, v SNP atd.

Nacistickými bezpečnostními orgány bylo v okrese za ilegální odbojovou činnost zatčeno 640 osob a dalším 162 osobám se podařilo zatčení uniknout. Z tohoto bylo 66 osob popraveno, 113 umučeno ve věznicích a koncentračních táborech, 30 padlo v boji, 20 osob zahynulo jinak (bombardování apod.) a 361 osob se po osvobození vrátilo z věznic a koncentračních táborů.

Oběti rasové persekuce: Celkem bylo zatčeno: 283 Židů (z toho ze smíšených manželství 28), z nichž bylo 231 umučeno. V době okupace bylo rovněž zatčeno 14 Rómů, z toho 7 bylo umučeno a 7 se vrátilo z koncentračních táborů.

Údaje samozřejmě nejsou úplné a lze předpokládat, že v průběhu dalšího výzkumu může dojít k menším změnám v počtech obětí.